

ISSN 2072-0297

МОЛОДОЙ[®] УЧЁНЫЙ

международный научный журнал

СПЕЦВЫПУСК

Медицинского колледжа
«БОЛАШАК»

Является приложением к научному журналу
«Молодой ученый» № 19 (153)

19.1
2017

16+

ISSN 2072-0297

МОЛОДОЙ УЧЁНЫЙ

Международный научный журнал

Выходит еженедельно

№ 19.1 (153.1) / 2017

СПЕЦВЫПУСК МЕДИЦИНСКОГО КОМПЛЕКСА «БОЛАШАК»

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Ахметов Ильдар Геннадьевич, кандидат технических наук

Члены редакционной коллегии:

Ахметова Мария Николаевна, доктор педагогических наук

Иванова Юлия Валентиновна, доктор философских наук

Каленский Александр Васильевич, доктор физико-математических наук

Куташов Вячеслав Анатольевич, доктор медицинских наук

Лактионов Константин Станиславович, доктор биологических наук

Сараева Надежда Михайловна, доктор психологических наук

Абдрашилов Турганбай Курманбаевич, доктор философии (PhD) по философским наукам

Авдеюк Оксана Алексеевна, кандидат технических наук

Айдаров Оразхан Турсункожаевич, кандидат географических наук

Алиева Тарана Ибрагим кызы, кандидат химических наук

Ахметова Валерия Валерьевна, кандидат медицинских наук

Брезгин Вячеслав Сергеевич, кандидат экономических наук

Данилов Олег Евгеньевич, кандидат педагогических наук

Дёмин Александр Викторович, кандидат биологических наук

Дядюн Кристина Владимировна, кандидат юридических наук

Желнова Кристина Владимировна, кандидат экономических наук

Жуйкова Тамара Павловна, кандидат педагогических наук

Жураев Хуснидин Олтинбоевич, кандидат педагогических наук

Игнатова Мария Александровна, кандидат искусствоведения

Калдыбай Кайнар Калдыбайулы, доктор философии (PhD) по философским наукам

Кенесов Асхат Алмасович, кандидат политических наук

Коварда Владимир Васильевич, кандидат физико-математических наук

Комогорцев Максим Геннадьевич, кандидат технических наук

Котляров Алексей Васильевич, кандидат геолого-минералогических наук

Кузьмина Виолетта Михайловна, кандидат исторических наук, кандидат психологических наук

Курпаяниди Константин Иванович, доктор философии (PhD) по экономическим наукам

Кучерявенко Светлана Алексеевна, кандидат экономических наук

Лескова Екатерина Викторовна, кандидат физико-математических наук

Макеева Ирина Александровна, кандидат педагогических наук

Матвиенко Евгений Владимирович, кандидат биологических наук

Матроскина Татьяна Викторовна, кандидат экономических наук

Матусевич Марина Степановна, кандидат педагогических наук

Мусаева Ума Алиевна, кандидат технических наук

Насимов Мурат Орленбаевич, кандидат политических наук

Паридинова Ботагоз Жаппаровна, магистр философии

Прончев Геннадий Борисович, кандидат физико-математических наук

Семахин Андрей Михайлович, кандидат технических наук

Сенцов Аркадий Эдуардович, кандидат политических наук

Сенюшкин Николай Сергеевич, кандидат технических наук

Титова Елена Ивановна, кандидат педагогических наук

Ткаченко Ирина Георгиевна, кандидат филологических наук

Фозилов Садриддин Файзуллаевич, кандидат химических наук

Яхина Асия Сергеевна, кандидат технических наук

Ячинова Светлана Николаевна, кандидат педагогических наук

Журнал зарегистрирован Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации ПИ № ФС77-38059 от 11 ноября 2009 г.

Журнал размещается и индексируется на портале eLIBRARY.RU, на момент выхода номера в свет журнал не входит в РИНЦ.

Журнал включен в международный каталог периодических изданий «Ulrich's Periodicals Directory».

Статьи, поступающие в редакцию, рецензируются. За достоверность сведений, изложенных в статьях, ответственность несут авторы. Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов материалов. При перепечатке ссылка на журнал обязательна.

Международный редакционный совет:

Айрян Заруи Геворковна, *кандидат филологических наук, доцент (Армения)*

Арошидзе Паата Леонидович, *доктор экономических наук, ассоциированный профессор (Грузия)*

Атаев Загир Вагитович, *кандидат географических наук, профессор (Россия)*

Ахмеденов Кажмурат Максutowич, *кандидат географических наук, ассоциированный профессор (Казахстан)*

Бидова Бэла Бертовна, *доктор юридических наук, доцент (Россия)*

Борисов Вячеслав Викторович, *доктор педагогических наук, профессор (Украина)*

Велковска Гена Цветкова, *доктор экономических наук, доцент (Болгария)*

Гайич Тамара, *доктор экономических наук (Сербия)*

Данатаров Агахан, *кандидат технических наук (Туркменистан)*

Данилов Александр Максимович, *доктор технических наук, профессор (Россия)*

Демидов Алексей Александрович, *доктор медицинских наук, профессор (Россия)*

Досманбетова Зейнегуль Рамазановна, *доктор философии (PhD) по филологическим наукам (Казахстан)*

Ешиев Абдыракман Молдоалиевич, *доктор медицинских наук, доцент, зав. отделением (Кыргызстан)*

Жолдошев Сапарбай Тезекбаевич, *доктор медицинских наук, профессор (Кыргызстан)*

Игисинов Нурбек Сагинбекович, *доктор медицинских наук, профессор (Казахстан)*

Кадыров Кутлуг-Бек Бекмурадович, *кандидат педагогических наук, заместитель директора (Узбекистан)*

Кайгородов Иван Борисович, *кандидат физико-математических наук (Бразилия)*

Каленский Александр Васильевич, *доктор физико-математических наук, профессор (Россия)*

Козырева Ольга Анатольевна, *кандидат педагогических наук, доцент (Россия)*

Колпак Евгений Петрович, *доктор физико-математических наук, профессор (Россия)*

Курпаяниди Константин Иванович, *доктор философии (PhD) по экономическим наукам (Узбекистан)*

Куташов Вячеслав Анатольевич, *доктор медицинских наук, профессор (Россия)*

Лю Цзюань, *доктор филологических наук, профессор (Китай)*

Малес Людмила Владимировна, *доктор социологических наук, доцент (Украина)*

Нагервадзе Марина Алиевна, *доктор биологических наук, профессор (Грузия)*

Нурмамедли Фазиль Алигусейн оглы, *кандидат геолого-минералогических наук (Азербайджан)*

Прокопьев Николай Яковлевич, *доктор медицинских наук, профессор (Россия)*

Прокофьева Марина Анатольевна, *кандидат педагогических наук, доцент (Казахстан)*

Рахматуллин Рафаэль Юсупович, *доктор философских наук, профессор (Россия)*

Ребезов Максим Борисович, *доктор сельскохозяйственных наук, профессор (Россия)*

Сорока Юлия Георгиевна, *доктор социологических наук, доцент (Украина)*

Узаков Гулом Норбоевич, *доктор технических наук, доцент (Узбекистан)*

Хоналиев Назарали Хоналиевич, *доктор экономических наук, старший научный сотрудник (Таджикистан)*

Хоссейни Амир, *доктор филологических наук (Иран)*

Шарипов Аскар Калиевич, *доктор экономических наук, доцент (Казахстан)*

Шуклина Зинаида Николаевна, *доктор экономических наук (Россия)*

Руководитель редакционного отдела: Кайнова Галина Анатольевна

Ответственный редактор спецвыпуска: Шульга Олеся Анатольевна

Художник: Шишков Евгений Анатольевич

Верстка: Бурьянов Павел Яковлевич

Почтовый адрес редакции: 420126, г. Казань, ул. Амирхана, 10а, а/я 231.

Фактический адрес редакции: 420029, г. Казань, ул. Академика Кирпичникова, д. 25.

E-mail: info@moluch.ru; http://www.moluch.ru/.

Учредитель и издатель: ООО «Издательство Молодой ученый».

Основной тираж номера 500 экз., фактический тираж спецвыпуска: 17 экз. Дата выхода в свет: 31.05.2017. Цена свободная.

Материалы публикуются в авторской редакции. Все права защищены.

Отпечатано в типографии издательства «Молодой ученый», 420029, г. Казань, ул. Академика Кирпичникова, д. 25.

На обложке изображен *Сергей Сергеевич Четвериков* (1880–1959 гг.), выдающийся советский биолог, основоположник эволюционной и популяционной генетики, связавший учение о наследственности с теорией эволюции Дарвина.

Четвериков родился в семье фабриканта-промышленника в Москве. Отец видел сына своим преемником в деле управления семейным предприятием — сукновальной фабрикой. Поэтому когда осенью 1897 года сын написал ему из Германии, куда батюшка направил его обучаться техническим наукам, что твердо решил стать профессором зоологии, фабрикант немало огорчился и отозвал сына обратно в Москву, однако разрешил поступать в Московский государственный университет, который Четвериков окончил в 1906 году.

Свое решение стать зоологом он реализовал. За годы обучения в университете Четвериков участвовал во многих экспедициях от Кольского полуострова до Средней Азии, открыл и описал несколько видов бабочек, изрядно пополнив свою выдающуюся коллекцию, которую начал собирать еще в детстве.

После окончания учебы он читал курсы и лекции по генетике, энтомологии, биометрии. Четвериков основал первую в России лабораторию генетики в Институте экспериментальной биологии.

В 1929 году Сергей Сергеевич был арестован по доносу и сослан в Свердловск. После нескольких лет ссылки

он перебрался во Владимир, а потом в Горький, где благодаря усилиям своих учеников занял пост заведующего кафедрой генетики и селекции. Долгие годы он трудился над адаптацией дубового шелкопряда к суровым северным условиям и вывел устойчивую породу, которая использовалась при производстве чесучи и парашютного шелка. В 1948 году после разгромной сессии ВАСХНИЛ он вместе с тремя сотнями других генетиков был уволен.

Уже много позже, после крушения «лысенковщины», за эту работу Четвериков был награжден орденом «Знак Почета» и медалью «За доблестный труд в Великой Отечественной войне».

Основополагающая статья его фундаментального труда «О некоторых моментах эволюционного процесса с точки зрения современной генетики» легла в основу новой дисциплины — генетики популяций. В этой статье Четвериков показал совместимость принципов генетики с теорией естественного отбора, заложил основы эволюционной генетики.

В 1959 году, перед самой кончиной, за вклад в развитие и укрепление эволюционного учения и генетики Сергей Сергеевич Четвериков был награжден почетной медалью «Планкетта Дарвина» (награждение проводила академия естественных наук «Леопольдина» в Германии). Эта медаль — гордость советской биологии.

Екатерина Осянина, ответственный редактор

СОДЕРЖАНИЕ

Ахметова Г. Т. Донорлық қанды бруцеллезге тексерудің зертханалық әдістері1	Сулейменова А. С. Инновационные модели обучения в медицинском колледже «Болашак» 8
Бакиева Л. Б. Оқу үрдісінде интерактивті құралдарды қолдану тиімділігі 2	Толеутай У. Загрязнение окружающей среды и состояние здоровья населения Кызылординской области (обзор литературы) 9
Мұрат И. М., Жорабекқызы А. Ақпараттық қоғам және мемлекеттік тіл..... 3	Төлеутайұлы К., Сырлыбаева А. «Мейірбике ісі» мамандығы бойынша оқытудағы инновация12
Нургазиев К. Ш., Толеутайұлы К., Байпеисов Д. М., Оспанов Ш. Е. Развитие онкологической помощи в Республике Казахстан..... 4	Толеутайұлы К. Состояние онкологической помощи больным раком молочной железы и пути ее совершенствования.....13
Паридинова Б. Ж. Адами капитал тұжырымдамаларына қысқаша талдау..... 5	Шүкіров А. А. Бала бойына адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру15
Смаилова А. Е. Ұлттық ойындардың оқушыларға берер тәрбиелік маңызы7	

Донорлық қанды бруцеллезге тексерудің зертханалық әдістері

Ахметова Гүлзат Тұрсынбекқызы

Қызылорда облыстық қан орталығының

қанды тестілеу бөлімшесі меңгерушісі, «Болашақ» медицина колледжі (Қызылорда қаласы, Қазақстан)

Кіріспе. Қан-ол тірі тін. Қан немесе оның компоненттерін донордан реципиентке құю (гемотрансфузия), негізі тіндерді трансплантациялау болып табылады. Донордан алынған қан қиын оталарда, босану кезінде, қанкетулерде, ауыр жарақаттарда, күйіктерде және басқа ауруларда қолданылады. Бір донордан алынған қан бірнеше компоненттерге бөлініп 3–4 науқастың өмірін құтқарады.

Бірақ қанның вирустық және бактериялық инфекциялар көзі екенін естен шығармаған дұрыс. ЖКТБ, мерез, вирустық гепатиттер, бруцеллез, іш сүзегі, туляремия, малярия, токсоплазмоз, лепра, цитомегаловирустардың қоздырғыштары және т. б. донорлық қан арқылы берілуі мүмкін.

Қазіргі таңда донорлық қан бұрынғыдан да қауіпсіз. Бірақ, өкінішке орай ешкім кездейсоқтықтан сақтандырылмаған. Донорлық қан құрамында бізге беймәлім инфекциялардың (вирустардың, паразиттердің, приондардың) болуы әбден мүмкін. Әсіресе, жасушалық агенттерге қарағанда вирустық инфекциялар ағза үшін үлкен қауіп туғызады.

Негізі донорлық қан науқасқа берілуге дейін, донорларды сұрыптауды есептегенде, бірнеше кезеңнен өтеді. Біріншіден, ол трансфузиялық инфекцияларға сапалы зертханалық тексеру. Гемотрансфузиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында донорлық қан міндетті түрде АИТВ-1,2, мерез, С және В вирусты гепатиттеріне тексеріледі және ол екі кезеңде жүргізіледі. Бірінші кезеңде ИХЛА әдісімен зерттелсе, екінші кезеңде ПТР әдісімен тексеріледі. Атап айту керек, донорлық қанды трансфузиялық инфекцияларға екі кезеңде тексеруді біздің мемлекетіміз ТМД елдерінің ішінде бірінші болып енгізгендердің қатарында. Бұл еліміздегі денсаулық сақтау жүйесінің, соның ішінде қан қызметінің үкімет назарынан тыс қалмағанының айқын көрінісі.

Қан қызметінде донорлық қанның вирустық қауіпсіздігі сияқты, бактериялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолдары да қарастырылған. Айтатын болсақ, Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің 2009 жылғы 10 қарашадағы №680 «Қанды және оның компоненттерін беру алдында (донация) донорды медициналық тексеру Ережесін бекіту туралы» бұйрығымен бекітілген Ереженің 24-ші тармағындағы донорлардың қан сарысу үлгілеріне трансфузиялық инфекцияларға — гепатит В және С, АИТВ-1,2, мерезге зерттеу жүргізу міндетті, ал зерттелетін қалған инфекциялар тізімдемесі өңірдің эпидемиологиялық ахуалының көрсеткіштері бойынша денсаулық сақтау саласындағы уәкілеттік органның шешімімен

кеңейтіледі деп көрсетілген. Оған қоса, Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің 2015 жылғы 25 ақпанындағы №136 «Аса қауіпті инфекциялық аурулардың алдын алу бойынша санитариялық-эпидемияға қарсы (профилактикалық) іс-шараларды ұйымдастыруға және жүргізуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар санитариялық қағидаларын бекіту туралы» бұйрығымен бекітілген санитарлық қағидаларының 208 тармағында «Хеддельсон және Райт реакцияларымен бруцеллезге міндетті тексеруге донорлар, тіндер, органдар, және басқа биологиялық материалдар жатады» деп көрсетілген.

Жалпы Қызылорда облысы бруцеллез бойынша қолайсыз аймақ болып саналады. Қызылорда облысы бойынша бруцеллез ауруының эпидемиологиялық ахуалына тоқталатын болсақ, Қызылорда облысы тұтынушылардың құқықтарын қорғау департаментінің мәліметтері бойынша, облыс көлемінде 2015 жылы бруцеллез ауруына 91 адам шалдығып, аурушандық көрсеткіші 12,9-ды құрап, 2014 жылмен салыстырғанда (2014 жылы 77 жағдай-10,8) 16,3 пайызға артты. Республикалық көрсеткіш — 7,7-ге тең.

Осыған орай, жоғарыда аталған бұйрықтарды орындау мақсатында Қызылорда облыстық қан орталығы барлық донорлардың қан сарысуларын бруцеллезге тексереді.

Бруцеллезді зертханалық диагностикалау келесі әдістерден тұрады: 1) бактериологиялық, 2) серологиялық, 3) аллергиялық тері сынамасы. Соның ішінде қарапайым тәжірибеде қиындықтар туғызбайтын, әрі оңай серологиялық әдіс, соның ішінде кең қолданыстағы Райт және Хеддельсон реакциялары.

Қазіргі таңда бруцеллезді жылдам анықтаудың әдісі агглютинацияның пластиналы реакциясы — Хеддельсон реакциясы. Хеддельсон реакциясы өзгешелікті, ағымдағы ауру кезінде және аурудың ерте кезінде оң нәтиже береді. Бұған қоса Хеддельсон реакциясы кез келген зертханада қолжетімді және бұл реакция арқылы нәтижені жылдам алуға болады. Бірақ бұл реакцияның өзіндік кемшіліктері де бар. Атап айтсақ, Хеддельсон реакциясы қанда тек агглютининдерді сапалы (качественный) анықтайды және жиі жалған оң нәтижелер береді. Сондықтан да Хеддельсон реакциясын тәжірибе жүзінде бруцеллезді диагностикалау үшін емес, бруцеллезге тексеру үшін қолданады.

Хеддельсон реакциясының осындай кемшіліктерін ескере отырып және бруцеллез бойынша қан және оның компоненттерінің жарамсыздығының көп болуына байланысты 2014 жылдың ақпан айынан бастап Хеддельсон

реакциясы оң нәтиже берген донор қанының үлгісін бруцеллезге ИФТ әдісімен тексеруді енгізді. Яғни, барлық донорлар міндетті түрде бруцеллезге Хеддельсон реакциясымен тексеріліп, оң нәтиже алынған донорлардың қан үлгілері трансфузиялық инфекцияларды диагностикалау зертханасына жіберіледі. ИФТ әдісімен анықтау үшін «DAT-Бруцелла-G/A» тест-жүйесі қолданылады. Бұл әдіс арқылы бруцеллаларға қарсы G және A кластарының антиденелерін анықтауға болады.

Қызылорда облыстық қан орталығы бойынша 3 жылдық көрсеткішті алатын болсақ, 2013 жылы 804 донор жарамсыз болып, оның ішінде 182 донор — 22,6% Хеддельсон реакциясы оң нәтиже беруіне байланысты жарамсыз болып табылған. 2014 жылы жалпы жарамсыздық саны 633 донордың құрамына, оның ішінде 29 донор — 4,6%-ы бруцеллез бойынша жарамсыз болып табылған. 2015 жылы жалпы донордың жарамсыздық саны 440 болса, оның ішінде 12-сі немесе небәрі

2,7%-ы бруцеллездің үлесі болған. Осы атқарған жұмыстың нәтижесінде облыста жалпы донордың жарамсыздық көрсеткіші біршама төмендеген. Егерде 2013 жылы донор жарамсыздығының үлесі 13% — ды (ҚР — 9%) құраса, 2015 жылы ол көрсеткіш 7%-ды (ҚР — 8%) құраған.

Бүгінгі таңда бруцеллезге ИФТ әдісімен тексерудің тағы бір тиімділігі, бұл әдісті енгізу арқылы қаншама тұлғаларды донор қатарында сақтап қалуға және қан мен оның компоненттерін дайындауға жұмсалатын шығын материалдарын үнемдеуге қол жеткізіп отырмыз.

Қорытынды. Бүгінгі таңда Қызылорда облыстық қан орталығында бруцеллезге ИФТ әдісімен тексеруді енгізудің қан және оның компоненттерінің бруцеллез бойынша жарамсыздығын азайтуға, донорларды уақытша шеттетуден сақтап қалуға және қан компоненттерін дайындауға кететін қымбат шығыс материалдарын үнемдеуге зор үлесі тиіп отыр.

Оқу үрдісінде интерактивті құралдарды қолдану тиімділігі

Бакиева Ләззат Бақытжанқызы, директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары
«Болашак» медициналық колледжі (Қызылорда қаласы, Қазақстан)

Білім беру жүйесі алдында тұрған талаптарды жүзеге асыру жолында ғалымдар мен педагогтар танымдық іс-әрекетті дамыту әдістерін іздестіруде. И. П. Павлов «... жақсы әдіспен талантты емес адам көп нәрсе жасайды, ал нашар әдіспен ұлы адамның өзі де текке жұмыс істейді», — деген болатын.

Міне, сондықтан жеке тұлғаны оқыту мен дамытудағы белгілі әдістердің ролін бағалай отырып, қоғам дамуының әр кезеңінде адам ақыл-ойының «терең қайнарына бойлай алатын» әдістерді пайдалану жолдарын ізденістер мен ұсыныстар бүгінгі таңда өзекті деп санау қажеттігін айту керек.

Қазіргі таңда елімізге білім беру жүйесіндегі ең басты міндеті- білім берудің ұлттық моделіне көшу арқылы жас ұрпақтың білім деңгейін халықаралық дәрежеге жеткізу.

Инновациялық әдістердің ең негізгілерінің бірі- «интерактивті оқыту әдістері». Негізгі қағидасы- педагогикалық қарым-қатынас пен қарым-қатынас диалогы арқылы жеке тұлғаны қалыптастырып дамыту. Қазір білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, салауатты және жан-жақты маман болу мүмкін емес. Жаңа технологияны меңгеру оқытушының интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани азаматтық және басқа да адам келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып оқу-тәрбие процесін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Жаңа формация педагог табысы — біліктері арқылы қалыптасады, дамиды. Нарық жағдайында педагогке қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі [1].

Оқыту үрдісін компьютерлендіру мақсатында интерактивтік тақтамен жұмыс жасау тиімді. Тақтаны қолдану арқылы оқушылардың қызығушылығын, интеллектуалдық танымын, білім сапасын арттыруға болады. Интерактивтік тақтамен жұмыс жасауда оқушылардың қызығушылығын танытып қана қоймай, шығармашылық қабілеттерін дамытумен қатар жаңа ақпараттық технологияны меңгеруге, оны пайдалана алуына мүмкіндік береді. Сабақта интерактивтік тақтаның элементтерін пайдалану, дайындалған арнайы тапсырмаларды тыңдап қана қоймай көздерімен көріп, оны жетік түсінуге дағдыланады.

Ақпараттық технологияларды жүзеге асырудағы тағы бір мүмкіндік — ол электронды оқулық. Электронды оқулық — бұл дидактикалық әдіс — тәсілдермен ақпараттық технологияны қолдануға негізделген түбегейлі жүйе. Электронды оқулықпен оқыту оқытушының оқушымен жеке жұмыс істегендей болады. Электронды оқулық тек қана оқушы үшін емес, мұғалімнің дидактикалық әдістемелік көмекші құралы да болып табылады. Кез келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды [2].

«Болашак» университеті колледжі электронды оқулықты күнделікті оқу үдерісіне пайдалану ұстаздардың жүйелі ісіне арналған. Алматы қаласындағы «Ұлттық ақпараттандыру орталығы» әзірлеген электронды оқулықтары ізденімпаз ұстаздардың жұмыс нәтижесін арттырып, білім алушылардың пәнге деген сүйіспеншілігін

күшейтіп, олардың білімге деген құлшынысын оята білді. Көркем суреттер пайдаланып, анимацияланған, дыбысталған бұндай электронды оқулықтар білім алушылардың өзіндік жұмыс жасауына ықпал етіп, түрлі тақырыптарда зерттеу жұмыстарын жүргізуге мүмкіндік береді және алған білімін тексере алатын мүмкіншілігі бар. Айталық, химия, физика сабақтарында тәжірибелер жасап, оны тамашалап, балалардың қабілетін кеңінен өрістете дамытуға ықпал ете алады.

Осы айтылғандарды жинақтай келіп, жаңа формация ұстазы-рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіснамалық, зерттеушілік, дидактикалық — әдістемелік, әлеуметтік тұлғалы, коммуникативтік, ақпараттық және басқа да құзіреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани-адамгершілікті, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты шығармашылық тұлға.

Оқытушы — бұл ақпараттандырушы, оқушының жеке тұлғалық және интеллектуалды дамуын жобалаушы. Сабақтардан оқушылардың білімін тиімді пайдалана отырып сабақтың ыңғайына қарай әдіс-тәсілдерімен түрлендіріп өткізген кезде оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артады. Оқушының пәнге деген қызығушылығын арттыру — мұғалімнің өз еңбегін ұтымды ұйымдастыра отырып, жаңа сабақ үлгілерімен оқушы-

лардың шығармашылық ізденуін қалыптастыру, оқушыларға сұрақ қою, танымдық ойындар арқылы іске асырылады.

Білім жүйесін ақпараттандыру дегеніміз — компьютерлерді қолдану арқылы осы жүйеде ақпараттық жабдықтарды барынша тиімді пайдалану. Жаңа ақпараттық сипаттағы іс әрекетке байланысты жүзеге асыруға болады. Оқушылардың есте сақтау және зейіндік қабілеттерін дамыту, пәнге деген қызығушылығын арттыру мақсатында сабақты шығармашылық, ізденушілік жұмыстары арқылы өткізген өте тиімді. Бұл үшін оқушылар алдын ала берілген тақырып бойынша ізденіс жұмыстарын жүргізеді. Оқушылар берілген тақырыптар бойынша өз беттерімен ізденіп, алған білімдерін бір-біріне түсіндіре отырып, компьютерде тапсырмалар орындайды.

Педагогтың компьютерлік сауаттылығын ақпараттық-коммуникативтік технологияны пайдаланудағы жеке тәжірибесін тұжырымдау есебінен сапалы түрде артады [3].

Ақпараттық технологияны сабақта қолдану- бұл оның нәтижелігіне қолайлы жағдайды жасаудың бірден бір жолы, ал ол өз кезегінде бірлесе жұмыс жасауға, адами қарым қатынастарға себепкер болады. Оқытуға жаңаша көз қарасты қолдану, тәжірибеге бағытталған оқудың үлкен жетістігі болып табылады [4].

Әдебиет:

1. Қусаинов Г.М. Новая педагогическая технология: методология, теория, практика. — Усть-Каменогорск, 1997. — С. 25—27.
2. // Колледж және кәсіптік бағдар. — 2016. — № 2. — 14 б.
3. // Колледж және кәсіптік бағдар. — 2016. — № 1. — 21 б.
4. // Колледж және кәсіптік бағдар. — 2016. — № 1. — 47 б.

Ақпараттық қоғам және мемлекеттік тіл

Мұрат Индира Мұратқызы, оқытушы;

Жорабекқызы Аружан, студент

«Болашақ» медицина колледжі (Қызылорда қаласы, Қазақстан)

Бүгінгі таңда мемлекеттік тілдің маңыздылығы барынша айтылып, құндылығы түсіндіріліп, зор мәнге ие болып келеді.

Ақпарат жүйелері, ақпараттар тасқыны қолжетімді мына кезеңде мемлекеттік тіл мен ақпараттық қоғамның ара-қатынасын қатысты мәселелер туындауда.

Адамзат өркениетінің даму сатысында бірнеше ақпараттық серпілістер болды. Олардың алғашқысы — жазу арқылы ақпараттың ұрпақтан-ұрпаққа жетуі. Екіншісі — баспалардың пайда болуы. Үшінші серпіліс — электрдің пайда болу нәтижесінде қалыптасқан телефон, теледидар, радио секілді т. б. ақпарат тарату құралдарының дамуымен ерекшеленеді.

Ал ХХ ғасырдың соңына басталатын төртінші серпіліс — компьютерлік технологияның желілік технологиямен бірігуі нәтижесінде қалыптасып, ақпараттық — коммуникациялық технологиясы атанған жаңа ақпараттық серпіліс. Бүгінде осы ақпараттық серпіліс дәуірді таңқаларлық өзгерістерге бастар басты күшке айналып келеді.

Ақпараттық қоғам — өндіріс пен ғылыми-техникалық және басқа ақпаратты қолдануды қоғам дамуының басты факторы ретінде қарастыратын әлеуметтік және футурологиялық тұжырымдама; өндірістің жоғары деңгейімен және ақпарат пен ақпараттық қызметтер мүддесімен сипатталатын қоғам.

Ақпараттық қоғамды қалыптастыру — елді әлеуметтік — экономикалық дамыудың ажырамас бөлігі болып табылады. Бүгінде АҚШ, Ұлыбритания, Канада, Франция, Германия, Сингапур, Малайзия, Эстония секілді т. б. көптеген елдер ақпараттық қоғамның негізін қалаудың көш басында келеді

Мәселен, АҚШ 1993 жылы ұлттық ақпараттық инфрақұрылым қалыптастырудың жоспарын қабылдады. 1994 жылы шілдеде Еуропалық одақ комиссиясы «Ақпараттық қоғамға — Еуропалық жол» атты жоспарын бекітті, 1995 жылы Финляндия «Ақпараттық қоғамға — финдік жол» деп аталатын өз бағдарламасын әзірлесе, 1996 жылы ГФР «Ақпараттық қоғамға — германдық жол» атты бағдарламасын қабылдады. Осылайша өткен ғасырдың 90 жылдары шенінде мұндай бағдарламалар барлық дамыған елдер мен дамушы елдерде қабылданды. Әрине, ақпараттық қоғамның дамуы ел үшін маңызды екенін жоққа шығармаймыз. Дегенмен аталмыш салада мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеріп, өз туған тілімізде де деректердің молынан болуы, мемлекеттік тілдің тұғырын биік ұстауды ұмытпаған жөн. Еліміздің ұзақ жылдар бойы тіл ахуалына жете көңіл бөлініп келеді.

Тіл тек қарым-қатынас құралы ғана деп түсінуге болмайды. Ана тілі жас ұрпаққа тәрбие берудің, тарихи деректердің көзі, ұлтымыздың бойындағы ізгі салт жақсы

дәстүрдің ұрпақтан-ұрпаққа жеткізетін рухани қазына мен ұлттың өзегі, халықтың зердесі. Қоғам ұлттық мүдде мен мемлекеттік тіл мәселесіне байланысты мемлекеттік органдармен және түрлі шаралар атқарып, жұмыс жүргізіп келеді.

Арғы-бергі тарихты ақтарып, әлем мемлекеттерінің тіл туралы тұжырымдарына зер салсақ, өзінің тілін «Ана тілі» деп дәріптейтін де, ардақ тұтып қадірлейтін де жұрттың бірі — қазақ халқы екен. Қазақстан халқы Ассамблеясының отырысында Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақ тілі мемлекеттік тіл ретінде бәрімізді ең негізгі ұйымдастырушы фактор» деген болатын.

Мемлекет басшысының «100 нақты қадам» ұлт жоспары — қазақстандықтарды бәсекеге қабілеттілікке бастайтын негізгі құжат. Аталмыш реформа халық арасында кеңінен қолдау тауып отыр, бұл құжатта атап көрсетілгендей, бәсекеге қабілеттіліктің бірден-бір белгісі кез-келген мемлекеттің тілі, ал қазақ елінің асыл мұраты — Мәңгілік Ел идеясы болса, мәңгілік елдің мәңгілік тілі — қазақ тілі.

Қазіргі таңда біздің міндетіміз — мемлекеттік тілдің қоғамдағы беделін нығайтып, қоғамымыздың жетекші салаларындағы тілдік қолданысты арттыру. Осы жолда әр сала маманы ретінде өз үлесімізді қоса білейік.

Развитие онкологической помощи в Республике Казахстан

¹Нургазиев Куаныш Шадыбаевич, доктор медицинских наук;

²Толеутайұлы Карибай, доктор медицинских наук, профессор;

³Байпейсов Даулет Мухамедкалиевич, кандидат медицинских наук;

³Оспанов Шахмарат Есенжолович

¹Казахский научно-исследовательский институт онкологии и радиологии (г. Алматы, Казахстан)

²Медицинский колледж «Болашак» (г. Кызылорда, Казахстан)

³Кызылординский онкологический центр (г. Кызылорда, Казахстан)

Принятая в 2012 году Программа развития онкологической помощи в Республике Казахстан на 2012—2016 годы позволила повысить уровень оказания медицинской помощи онкологическим больным, улучшить состояние онкологической службы Республики.

Тенденция роста заболеваемости злокачественными новообразованиями (ЗН) характерна для Республики Казахстан. Так, заболеваемость ЗН в 2010 г. составила 181,2%, а в 2015 году 207,7%. Смертность от онкологических заболеваний в Казахстане за последние 5 лет снизилась с 103,9 до 89,8,0%, и занимает второе место в структуре смертности населения. Снижение показателя смертности связано, в первую очередь, с улучшением диагностики злокачественных новообразований на ранних стадиях и эффективностью результатов лечения. Наиболее часто встречающимися злокачественными новообразованиями в 2015 году в республике были рак мо-

лочной железы (12,1%), рак кожи (10,9%), рак легкого (10,7%), рак желудка (8,2%) и рак шейки матки (5,1%),

За время реализации Онкопрограммы улучшилась профилактика ЗН. Внедрены скрининговые программы ранней диагностики рака молочной железы, шейки матки, пищевода, желудка, рака печени, колоректального рака, рака предстательной железы и идет поэтапное расширение пилотного проекта по скринингу и вакцинации девочек подростков против вируса папилломы человека. Повсеместно проводится обучение врачей ПМСП по вопросам профилактики и ранней диагностики ЗН. Разработаны, утверждены и распространены методические рекомендации для врачей первичного звена, методические руководства для специалистов онкологической службы.

На сегодня государство оказывает полноценную поддержку пациентам с социально значимыми заболеваниями. Медицинская помощь больным со злокачественными но-

вооброжениями оказывается в рамках гарантированного объема бесплатной медицинской помощи.

В Республике начато внедрение высокотехнологичных методов диагностики и лечения. На базе Казахского НИИ онкологии и радиологии, онкологических диспансеров г. г. Астана, Актобе, Семей и Караганда созданы 5 высокотехнологичных центров радиационной онкологии. В г. Семей открывается центр ядерной медицины. Начато оснащение онкологических диспансеров современным радиологическим оборудованием, в том числе линейными ускорителями цифровыми рентгенодиагностическими и эндоскопическими аппаратами. Установлены магнитно-резонансные томографы в онкологических диспансерах г. г. Астана, Актобе, Караганда, Семей и КазНИИОиР.

Онкодиспансеры, консультативно-диагностические центры и поликлиники оснащаются современным оборудованием для ранней диагностики ЗН (эндоскопические, УЗИ аппараты экспертного класса, цифровые маммографы, рентген-аппараты, КТ, МРТ и др.)

В институте онкологии и радиологии проводится эндопротезирование суставов, молочной железы, протезирование голоса. В областных онкологических диспансерах внедрена высокоспециализированная медицинская помощь в виде операций на пищеводе, желудке, печени с применением эндоскопической хирургии, химиоэмболизация и т. д.

Лекарственное обеспечение больных онкологическими заболеваниями за последние 10 лет увеличилось в 17 раз с 800 млн. тенге (2005 год) до 13,7 млрд. тенге (2015 год). Более чем в 2,5 раза увеличилось количество наименований лекарственных средств. На сегодня онко-

логические больные полностью обеспечены химио и таргетными препаратами на бесплатной основе. Доступность онкологической помощи населению республики соответствует современным требованиям. По итогам 2015 года в амбулаторно-поликлинических организациях республики функционирует 347 онкологических кабинетов, что составляет всего 95% от норматива. В рамках реализации Онкопрограммы повсеместно открываются маммологические кабинеты – 207, проктологические кабинеты – 18. В штат всех онкологических диспансеров введены социальные работники и медицинские психологи. Только в 7 регионах республики функционируют хосписы, предоставляющие помощь незначительному количеству нуждающихся онкологических больных. Для решения данной проблемы дополнительно открываются отделения паллиативной помощи и реабилитации почти во всех онкологических диспансерах и на базе трех многопрофильных больниц. Специалисты онкологической службы проходят повышение квалификации на циклах и мастер-классах проводимых с приглашением ведущих зарубежных специалистов. На базе института онкологии и радиологии проведено обучение 183 специалистов онкологической службы с привлечением 18 ведущих зарубежных специалистов из Южной Кореи, России, Германии, Латвии, Чешской Республики, Израиля, Италии по актуальным вопросам онкологии.

Таким образом, государственная политика создала предпосылки к формированию современной модели онкологической помощи, ориентированной на пациента, определяемой как координированная, интегрированная и доступная помощь для всех.

Адами капитал тұжырымдамаларына қысқаша талдау

Паридинова Ботагоз Жаппаровна, философия магистрі, аға оқытушы
«Болашак» университеті (Қызылорда қаласы, Қазақстан)

Мемлекет басшысының 2017 жылғы Жолдауын [1] Мелімізді кейінгі ұрпақ үшін өркендеген елге айналдыруды көздеген маңызды құжат деп түсінеміз. Осыдан төрт жыл бұрын әлемді өршіген тұрақсыздық жағдайында «Қазақстан-2050» Стратегиясының негізгі бағыттарының айқындалуы және «Нұрлы жол» экономикалық саясаты мен «100 нақты қадам» Ұлт жоспарының нәтижелі көрсеткіштері еліміздің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін көрсетпек. Сондықтан Қазақстанның үшінші жаңғыруы Жолдауда нақтыланған негізгі бес басымдықтарды жүзеге асыруда жатыр. Жолдауда айқындалған бес басымдық және оны орындаудың кешенді міндеттері экономиканың жеделдетілген технологиялық жаңғыртылуы жолдары, бизнес-ортаны түбегейлі жақсарту және кеңейту мақсаттары, макроэкономикалық тұрақтылықты арттыру, адами капитал сапасын жақсарту және институционалдық өзгерістерге, қа-

уіпсіздікке және сыбайлас жемқорлықпен күреске қатысты нақты әрекеттерді іске асырудың жоспары болып табылады. Өйткені бұл Жолдау қазақстандықтардың қажеттіліктері мен мүддесіне негізделген және құқықтық мемлекет пен азаматтық қоғамның дамуына септігін тигізеді.

Адами капитал сапасын жақсартуды басшылыққа алатын төртінші басымдықта білім беру жүйесінің ролін өзгерту, оқыту бағдарламаларын сыни ойлау қабілетін және өз бетімен іздену дағдыларын дамытуға бағыттау қажеттілігі айқындалды. Қазақ тілінің басымдығын сақтай отырып, үш тілді оқуға кезең-кезеңімен көшу мәселесі бойынша ұсыныстар әзірлеу тапсырылды.

Білім беру жүйесімен бірге денсаулық сақтау жүйесін өзгерту қажеттілігі дәйектелді. Әлемдік тәжірибеде тиімділігін көрсеткен міндетті медициналық сақтандыру жүйесін енгізу арқылы қатысушыларға кең ауқымдағы

медициналық қызметтер ұсынылатындығы белгілі болды. Бұл басымдықта әлеуметтік қамтамасыз ету саласы да сырт қалған жоқ. Зейнетақы, жәрдемақы, атаулы әлеуметтік көмек көрсету мәселелеріне байланысты Үкіметке берілген тапсырмалар анықталды.

Жалпы адами капитал түсінігі туралы алғашқы жарияланымдар өткен ғасырдың екінші жартысында американдық ғалымдар Т. Шульц [2] пен Г. Беккер [3] еңбектерінде жарық көрді. Ғалымдарға адами капитал теориясының негізін қалағаны үшін экономика бойынша Нобель сыйлығы берілді. Адами капитал ұғымының алғышарттары бойынша кейбір тұжырымдарға мән берсек:

1. Адам болмысы қоғамдық қатынастар жарасымдылығы ретінде (К. Маркс) [4].
2. Экономикалық ғылым адамның барлық қызметтік және тұлғалық әлеуетін қамти алмайды (Дж. Милль) [5].
3. Кәсіпкерлік жаңа тиімді капиталдық әрекет жасампаздығының қызметі ретінде (Й. Шумпетер) [6].
4. Корпоративті мәдениетті жетілдіру шеңберіндегі адами капитал дамуының парадигмасы (Т. Дил, А. Кеннеди) [7].
5. Құндылық жүйесінің жаһандық мәселелері адами капиталды дамытудың түрі ретінде (Ф. Тромпенаарс, Ч. Хэмпден-Тернер) [8; 9].
6. Адами капитал қоғамның заманауи ахуалға әкелген қозғалыстардың қорытындысы (М. М. Критский) [10].
7. Адами капиталдың кереметтігі — бұл білім беруге құйылған инвестициядан жоғары табысты күту (Т. Шульц) [11].

Әдебиет:

1. Назарбаев Н. Ә. Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік. Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы // Егемен Қазақстан. — 2017. — 31 қаңтар.
2. Shultz T (1968) Human Capital in the International Encyclopedia of the Social Sciences. N. Y.
3. Becker G (1975) Human Capital. Columbia University Press, N. Y.
4. Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической философии. / С прил.: К. Маркс. Тезисы о Фейербахе. — М.: Политиздат, 1989. — 125 с.
5. Mill J. S. On the definition of political economy and on method of investigation proper to it. [Электрондық ресурс]. — Көру режимі: http://www.marxistsfr.org/reference/archive/mill-john-stuart/1844/unsettled.htm#ESSAY_V
6. Шумпетер Й. А. Капитализм, Социализм и Демократия. — М.: Экономика, 1995. — 539 с.
7. Deal TE, Kennedy AA (1982) Corporate Cultures: The Rites and Rituals of Corporate Life. Reading, MA, Addison-Wesley.
8. Turner CH, Trompenaars F (1993) The Seven Cultures of Capitalism: Value Systems for Creating Wealth in the United States, Japan, Germany, France, Britain, Sweden, and the Netherlands. Doubleday, N. Y.
9. Trompenaars F, Hampden-Turner Ch (2012) Riding the Waves of Culture: Understanding Diversity in Global Business 3/Е. McGraw-Hill Education.
10. Критский М. М. Человеческий капитал. — Л.: Изд. ЛГУ, 1991. — 117 с.
11. Шульц Т. Ценность детей // Thesis. — 1994. — №6. — С. 43–69.
12. Долан Э. Д., Линдсей Дж. Рынок: микроэкономическая модель. — СПб.: Печатный Двор, 1992. — 496 с.
13. Bontis N. (1999) Managing organizational knowledge by diagnosing intellectual capital: framing and advancing the state of the field, International Journal of Technology Management, 18:433–463.
14. Нейсбит Дж. Мегатренды. / Пер. с англ. М. Б. Левина. — М.: АСТ Ермак, 2003. — 380 с.
15. Симкина Л. Г. Человеческий капитал в инновационной экономике. — СПб.: СПбГИЭА, 2000. — 151 с.

8. Адами капитал — білім немесе тәжірибе арқылы берілген ақыл-ой қабілеті (Э. Долан и Дж. Линдсей) [12].

9. Адами капитал дамуының әлеуметтік-экономикалық процесі ақпараттық технологиялардың басымдығымен сипатталады (Н. Бонтис) [13].

10. Үйренуші ұйым тұжырымдамасы (Дж. Нейсбит) [14].

11. Адами капитал — уақытты үнемдеуге негізделген заманауи инновациялық экономикалық жүйенің қатынастары (Л. Г. Симкина) [15].

Берілген тұжырымдамаларды жиынтықтай келе, адами капиталдың дамуы ұзақ әрі күрделі процесс екендігі айқындалды. Бұл процесс әлеуетті өзгерістерге берілген инвестициялар нәтижесінде адами капиталды өзгертуді талап етеді. Оның дамуын адам еңбегін жүйелік өзгерістер шеңберіндегі білім беруге арналған қаражат деңгейінде қарастырып, адамның еңбек қабілеті мен қажеттіліктерін жетілдірумен тығыз байланыстылығы көрініп тұр. Бұл тұста адами капитал дамуының әлеуметтік-экономикалық процесі еңбек қатынастарындағы мәдениетпен ұштасатындығын айта кеткен жөн.

Заманауи қазақстандық қоғам білімге негізделген әлеуметтік-экономикалық дамудың инновациялық жолын таңдады. Заманауи шарттарда ғылым, білім беру, әлеуметтік салаға бөлінген инвестициялар маңызды әлеуметтік-экономикалық мәнге ие. Сонымен қатар, ұдайы өндірісті кеңейту мен адами қабілеттілікті жиынтықтау, кәсіби құзіреттілік пен тұрғындардың экономикалық мүмкіндіктерін жақсартуға мүмкіндік жасайды.

Ұлттық ойындардың оқушыларға берер тәрбиелік маңызы

Смаилова Аида Есенгелдіқызы, филология магистрі, директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары
«Болашақ» медициналық колледжі (Қызылорда қаласы, Қазақстан)

Тәуелсіздік таңы еркін атқан еліміз ертеңгі күніне, болашағына үлкен үміт артып келеді. Елбасымыз «Қазақстан-2030» стратегиясында жастарға деген сеніміне ерекше тоқталып өтеді, үлкен сенім артады. Қарыштап дамып келе жатқан Қазақстанның әлем елдер арасында беделі биік, абыройы асқақ Елбасымыз межелеген дамыған, өркениетті ел болу үшін азаматтарымыз білімді, тәрбиелі болып жетілуі тиіс. Бұл тұрғыда білім саласының алар орны бөлек. Бүгінгі дамыған қоғамға сай адам ресурстарын даярлау сапасын арттыру жеке тұлға мен қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін білім берудің ұлттық жүйесін жаңғырту басты мақсат болып отыр. Ұлттық тәрбиені қолға алу ұстаздардың басты міндеті. Өсіп келе жатқан жас буындарға ұлттық тәрбие бере отырып, ата-бабамыздан қалған асыл қасиеттерді сіңіре білсек, біз ұстаздардың еліміздің өркендеуіне қосқан үлкен үлестері деп білген болар едік.

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ұлы міндет — өзінің өмірін жалғастырушы сапалы ұрпақ тәрбиелеу. Еліміз егемендікке қол жеткізгеннен соң жас ұрпақ ұлттық тәрбие беру міндеті уақыт талабымен бірге келген игілікті мақсат екені даусыз. Елбасымыз Н. Ә. Назарбаев «Ұлт мәселесіне қатысты жалпы үрдісті танып — түсіну, сөз жоқ, қажет. Мұнсыз мемлекеттік дамудың жалпы логикасын болжау мүмкін емес», — деп көрсеткен.

Бұл міндеттер Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында Білім беру жүйесінің міндеттері: «...азаматтық пен елжандылыққа, өз Отаны — Қазақстан Республикасына сүйіспеншілік, мемлекеттік рәміздерді құрметтеу, халық дәстүрлерін қастерлеуге, әлемдік және отандық мәдениеттің жетістіктеріне баулау, қазақ халқы мен республиканың басқа халықтарының тарихын, әдет — ғұрпы мен дәстүрлерін зерделеу, мемлекеттік тілді, орыс, шетел тілдерін меңгеру» — деп көрсетілгеніне орай, халықтың педагогикасының элементтерін мектепте оқытудың, баланың бойына ұлттық сананы сіңірудің маңызына ерекше көңіл аударылғанын байқауға болады.

Уақыт ұстаздарға жастарды жаңа заман талаптарына сай әрі озық ұлттық дәстүр рухына тәрбиелеп, өмірге әзірлеу секілді жауапты міндеттер жүктеп отыр. Бұл міндеттерді абыроймен орындау үшін, ұстаздар қауымы оқу — тәрбие жұмысына шығармашылықпен қарап, күні бүгінгіге дейін іске қосылмай келе жатқан тәрбие құралдарын пайдалану, оқытудың жаңа әдіс — тәсілдерін қолдануы керек екені анық. Сондай оқу — тәрбие негіздерінің бірі — ұлттық ойындарымыз. Ұлттық ойындар халық педагогикасының бір саласы болып табылады. Ол — сандаған ұрпақтың көкірегіне жарап, олардың өмірге әзірлеу қажетін өтеген, сыннан өткен сенімді тәрбие құралы. Бұл туралы көрнекті педагог В.А. Сухомлинский ойын ба-

ланың алдынан өмір есігін ашып, оның шығармашылық қабілетін оятады дей келіп, былай деп жазды: «Ойынсыз ақыл — ойдың қалыпты дамуы жоқ және олай болуы мүмкін емес. Ойын дүниеге ашылған үлкен жарық терезе іспеттес, ол арқылы баланың рухани байлығы жасампаз өмірімен ұштасып, айналасындағы дүние туралы түсінік алады. Ойын дегеніміз — ұшқын, білуге құмарлық пен еліктеудің маздап жанар оты», — деген екен. Бұл пікірге қарсы дау айту қиын.

Бір заманда халық қиялынан туып, өз ұрпағына тәрбиелеудің ұтымды құралына айналған ежелгі ойындар ешбір арнайы құрал — жабдықты, өткізетін орынды талғамайды. Олар бүгінгі білім саласындағы тәрбие жұмысына пайдалану қолайлы.

Халық ойындары тек денені ғана емес, ойды жаттықтырушы да болып табылады. Халық өзін қоршаған дүниенің қыры мен сырын егжей — тегжейлі білуді баланың сана-сына ойын арқылы жастайынан сіңіре беруді көздеген.

Бұл жерде атап айтатын бір нәрсе, халық ойындарын бүгінгі педагогикалық ілім талаптарына сай іріктеп, ретті қолдана білсек, онда ол сабақтың сапасын көтеріп, тиімділігін арттырады, сыныптан тыс тәрбие және оқу жұмыстарын жандандыра түседі.

Ал оқушыларды жан-жақты қабілетті азамат етіп өсіруде ұлттық ойындардың тәлім-тәрбиелік, білімділік, танымдық рөлі орасан зор.

Бүгінде қазақтың 100 — ден аса ойын түрлері мәлім. Қазақ «баланы жастан» дегенде, ойын — сауық арқылы жасөспіріммен тәрбиелік жұмысты ертерек және жас ерекшеліктеріне жүргізуді пайымдайды. Ойынсыз ұрпақтың кім екенін, халықтың қандай екенін бағалау екіталай. Адам мен ойын түйіндес, түбірлес. Ойын — сауық қазақтың әдет — ғұрпына үнемі және айқын ықпал еткен.

Қазақтың әдет-ғұрып ойындары халықтың бастан кешкен қилы — қилы оқиғаларын бейнелеп, баяндап отырады. Ойын — сауық — тәжірибие мен тәсілдің еркіндігін, тапқырлық пен болжамның қиылысатын шебі, мұрат пен меженің тоғысқан шеңбері. Жарыссыз ойын, ойынсыз әзіл — қалжың бола бермейді. Ойын — сауық қара күш көрсететін озбырлық немесе біреудің намысын жытатын қастандық емес. Ой өтімділігі мен сөз өткірлігі, күш пен қабілет ашық сайысатын ортада көрініп, дірмарлар, шешендер, шеберлер өз мәртебесін мойындатып жатады. Ойын серіктесті таба білуге, онымен тіл табысуға үйретеді. Ойын да адам қарсыласының олқы және оң жақтарын дұрыс анықтауға ерекше мән береді, оның күш — қабілетін тура бағалау ережесіне ереді. Ойнаушы бәсекеге мол қарым — қатынастың тәртібіне жүгінеді. Әр ойынның өз тәртібі, тәсілі және ережесі бар. Сол

тәртіп тәсіл, тәжірибені білген адам тезірек қалыптасады, жан — жақты жетіледі. Ойын — сауықта кісілік қасиеттер шыңдалады, адам қабілетінің құндылығы артады. Әр деңгейде өз өнері мен өнегесіне қызыққан шетел саяхатшылары осы қайталанбас табыстардың қанша мәртеге дәл сипаттап жеткізе алады.

Қазақ халқының ұлт ойындары жеке адамдарды ғана тәрбиелеу құралы емес, ол бүкіл қоғамдық ортаны өз соңынан ертетін ұлттың азаматын тәрбиелеп, үлгі берерліктей әлеуметтік орта моделін жасаушы ретінде күрделі

қызмет атқарған. Қазіргідей арнайы мамандық беретін оқу орындары болмаған кезде ұлт ойындары халқымыздың өз ұрпағын тек ойын-сауықтарда бәсекеге түсіп жеңімпаз атанып, жүлде алу үшін ғана емес, ата жолын қуып ізінен бұрынғы дәстүрлерді жалғастырып, өз жұртында бар өнерді игеріп, меңгеруге, шаруашылық жүргізу қолынан келетін, ел қорғауға жарайтын батыл да өжет, шапшаң ұрпақтарды тәрбиелеудің өзіндік жүйесін өмірге әкелген.

Ұлт ойындары келешек ұрпақты ұлтжандылыққа тәрбиелейді.

Әдебиет:

1. Сағындықов Е. Қазақтың ұлттық ойындарын оқу-тәрбие процесінде пайдалану. — Астана: Рауан, 1993. — 3 б.

Инновационные модели обучения в медицинском колледже «Болашак»

Сулейменова Асие Сулейменовна, заместитель директора
Медицинский колледж «Болашак» (г. Кызылорда, Казахстан)

Модернизация образования требует от современного преподавателя постоянного совершенствования педагогического, профессионального мастерства в большей степени, чем ранее. Одним из показателей мастерства преподавателя является его способность к самообразованию, которое проявляется в неудовлетворенности, осознании несовершенства настоящего положения образовательного процесса и стремлении к росту, самосовершенствованию.

На данном этапе в Медицинском колледже «Болашак» все больше внедряется новые методы обучения, которые предусматривают активное участие студента в процессе обучения (в противовес пассивному усвоению материала), представление знаний в самых разнообразных формах (а не только в текстовой), возможности прикладного использования знаний в реальных условиях. В традиционной модели обучения результат, как правило, связан с усвоением установленного программой объема информации, тогда как в инновационной модели акцент делается не на запоминание информации, а на процессе обучения. Как мы знаем, в традиционной модели роль преподавателя — ведущая (главный источник знаний), а роль студента — преимущественно пассивная. В инновационной модели, которую мы используем в настоящее время роль преподавателя — консультативная, а студента — преимущественно активная. Таким образом, инновационные методы обучения не только повышают мотивацию студентов к изучению материала, но и оптимизируют работу преподавателей. В то же время инновационная модель не исключает опоры на традиционные основы и использует формы и методы классической модели обучения. Можно выделить те направления, которые могут быть использованы с целью усовершенствования традиционной формы

и постепенного перехода к инновационной модели обучения.

Медицинский колледж «Болашак» организован в 2013 году и расположен в 6-ти этажном здании. Основная задача является воспитание интеллектуальных, культурных, толерантных личностей, а также создание условий для получения профессионального обучения. Материально-технические и информационные ресурсы образовательных и исследовательских процессов и их непрерывное развитие отражают потенциал колледжа. Как известно для совершенствования приобретенных умений, навыков студентов в нашем колледже стала технология симуляционного обучения, которая развивает профессионализм, творческие способности студента. Симуляция — это в широком смысле слово, подходы к обучению, приближенные к реальной действительности. Имеется симуляционный центр, который является составной частью колледжа и отвечает за современную и качественную организацию преподавания в сфере оказания первой медицинской помощи. Штат и состав работников центра соответствует и отвечает главным целям. Центр состоит из 5 кабинетов: технологии сестринского дела, акушерский, хирургический, педиатрический, терапевтический. Также имеется кабинет лабораторной диагностики, кабинет терапевтической стоматологии, полностью оснащенной современной аппаратурой. Наш опыт показывает, что применение симуляционных технологий позволяет повысить безопасность учебного процесса, совершенствовать уровень профессионального мастерства и практических навыков студентов на учебном этапе, обеспечивая им более эффективный, плавный и безопасный переход к медицинской деятельности. Кроме того, при систематическом исполь-

зовании симуляционных технологий отмечено снижение ошибок при выполнении манипуляций. Можно сказать, что это приведет к повышению качества медицинской помощи населению в целом, а также обеспечит непрерывное профессиональное обучение медицинских кадров в соответствии с современными алгоритмами.

С каждым годом повышается качество информационного сопровождения образовательного процесса. В библиотеке богатый библиотечный фонд с наличием элек-

тронных учебников, имеется электронный каталог РАББИС. Создана локальная сеть с выходом в Интернет, работает электронная почта, сайт учебного заведения, который доступен в сети Интернет. Оборудованы и оснащены наглядными пособиями кабинеты, учебные комнаты на базах лечебных заведений; в распоряжении преподавателей и студентов мультимедийные установки, электронные доски. Инновации в медицинском колледже «Болашак» внедрены следующим образом (рис. 1)

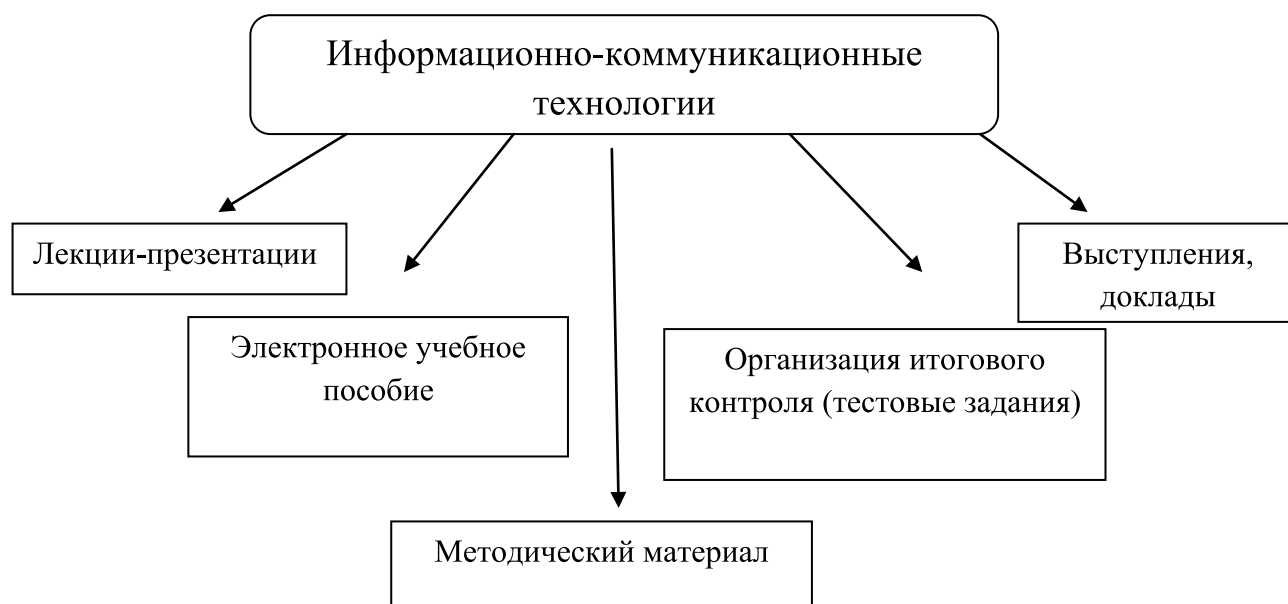

Рис. 1. Модель инновационного обучения

Таким образом, применение инновационных технологий в образовании дает широкие возможности дифференциации и индивидуализации учебной деятельности. Результат применения образовательных технологий в меньшей степени зависит от мастерства преподавателя, он определяется всей совокупностью её компонентов. Со-

временные образовательные технологии связаны с повышением эффективности обучения и воспитания и направлены на конечный результат образовательного процесса — это подготовка высококвалифицированных специалистов, что и является основной целью медицинского колледжа «Болашак».

Загрязнение окружающей среды и состояние здоровья населения Кызылординской области (обзор литературы)

Толеутай Улпан, PhD, общественное здравоохранение
Медицинский колледж «Болашак» (г. Кызылорда, Казахстан)

Условия проживания в области характеризуются резко континентальным и сухим климатом, высокой солнечной радиацией, дефицитом водных ресурсов, длительным (более 50 лет) использованием в сельском хозяйстве запрещенных в настоящее время стойких токсических веществ (СТВ) и стойких органических загрязнителей (СОЗ). Также на территории области расположен космодром «Байконур», функционирующий с 1950 года;

с 1994 года передан в аренду Российской Федерации до 2050 года. Роль ракетно-космической деятельности в воздействии на здоровье населения до конца не изучена.

Кызылординская область расположена в южной части республики, образована в 1938 году. Территория области на 1 января 2011 года равна 226000 км². Население области на 1 января 2011 года составило 700600 человек. Плотность населения в среднем по области (на 1 км² тер-

ритории) составляет 3,1 человека. Область традиционно отличается от других регионов Казахстана тем, что большая часть населения проживает в сельской местности. Численность городского населения составляет 295400 человек (42,2%), сельского — 405200 человек (57,8%). Центр области расположен в городе Кызылорде, который находится на реке Сырдария и основан в 1820 году (до 1953 г. — Ак-мечеть, до 1925 г. — Перовск). Основная часть территории расположена в пределах Туранской низменности, на востоке расположены отроги хребта Каратау, на северо-западе — пески Кызылкум. Климат резко континентальный, крайне засушливый, максимальная температура в летнее время достигает +40-47°C (в последние годы до +70 °C), зимой от -40°C до 45°C, характерны частые ветры со скоростью 20–30 м/сек, в летнее время часто возникают пыльные бури. Земледелие области базируется на орошении, ведущей культурой является рис [1].

Характерной чертой сегодняшнего дня является нарастание загрязнения окружающей среды в мировом масштабе. К уязвимым в экологическом отношении странам относится Казахстан и, в частности, Кызылординская область. Это обусловлено ее географическими, пространственно-временными и социально-экономическими особенностями, среди которых следует выделить социально-экономическое состояние региона, низкий уровень качества жизни в сельской местности, недостаток качественной питьевой воды, и сложная экологическая ситуация в связи с проблемами Аральского моря (процессы опустынивания, засоления почв на значительных территориях, загрязнения их пестицидами и гербицидами, солями тяжелых металлов) [2].

Согласно закону «О социальной защите граждан, пострадавших вследствие экологического бедствия в Приаралье», изданного 17.08.1992 г. № 1468-ХІІ (с последующими изменениями и дополнениями на 27 апреля 2012 года), к зонам «экологической катастрофы» относятся Аральский и Казалинский районы, а к зонам «экологического кризиса» остальные районы и г. Кызылорда [3].

В Кармакшинском районе Кызылординской области расположен космодром «Байконур» — первый и крупнейший в мире, занимает площадь 6717 км² и эксплуатируется с 1957 года. За это время запущены более 2000 ракет баллистического и космического назначения. По состоянию на 2012 год Байконур сохраняет лидирующее место в мире по числу пусков: отсюда за год было запущено 21 ракета-носитель по официальным данным, второе место занимает космодром Канаверал (США) с 10 пусками за год [4, 5].

Наследие длительного функционирования космодрома «Байконур» выдвинуло перед Казахстаном ряд глобальных экологических проблем. Малоизученность этих проблем в части космической деятельности связано с тем, что, до настоящего времени вся информация, касающаяся РКД, была и остается секретной [6, 7, 8].

Космодром «Байконур» после распада СССР оказался во введении Казахстана. В соответствии с соглаше-

нием, подписанным Президентами Казахстана и России от 28 марта 1994 года, и договором об аренде от 10 декабря 1994 года, «Байконур» с 1 августа 1995 года передан России в аренду на 20 лет [9].

Основную экологическую угрозу для окружающей среды представляет горючее жидких ракетных топлив — несимметричный диметилгидразин (НДМГ, гептил) — высокотоксичное вещество I-го класса опасности. Всемирной организацией здравоохранения НДМГ внесен в список особо опасных химических соединений. Опасность при попадании НДМГ в окружающую среду определяется высокой летучестью, неограниченной растворимостью в воде, способностью к миграции и накоплению. Его следы обнаруживаются в почве по прошествии десятков лет с момента пролива. Гептил оказывает на организм человека общетоксическое и кожнораздражающее действие. Он может поступать в организм через органы дыхания, кожный покров, желудочно-кишечный тракт. В организме гептил распределяется равномерно, поражая печень, центральную нервную, сердечно-сосудистую и кроветворную системы. Его характерные свойства: летуч, растворяется в воде в любом соотношении, способен к накоплению в организме, легко окисляется, образуя при этом более опасные соединения. К ним относятся нитрозодиметиламин — жидкость желтого цвета, частично растворимая в воде и во многих других органических растворителях. Он в 10 раз токсичнее самого гептила. Нитрозодиметиламин опасен для человека при любом поступлении в организм, он нарушает деятельность многих органов и систем. В качестве окислителя в ракетных двигателях используется азотный тетраоксид (АТ) — летучая жидкость желтого или красного цвета с резким запахом. Он бурно реагирует со многими органическими растворителями, и хорошо растворим в воде. АТ является веществом I-го класса опасности. При ингаляционном воздействии на организм человека нарушается в первую очередь деятельность органов дыхания и сердечно-сосудистой системы. Отдаленными последствиями острых и хронических отравлений АТ может быть развитие хронического бронхита и склероза легких.

К основным недостаткам НДМГ (гептил) + АТ относятся: **токсичность**, канцерогенность, вероятность взрыва в присутствии окислителя, дороговизна в сравнении с керосином [10, 11].

На земли Кызылординской области и Казахстана падают отделяющиеся частицы ракетносителей (ОЧРН) с невыгоревшим до конца высокотоксичным ракетным топливом. Яд частично разливаются по земле (при падении первой ступени ракет разливаются от 1735 до 1957 кг гептила) и частично распыляется. В последние годы, участвовавшие аварии космических ракет «Протон» (05.07.1999 — Карагандинская область, Каркаралинский район, 27.10.1999 — Карагандинская область, Жанааркинский район, 27.07.2006 — Кызылординская область, Кармакшинский район, 06.09.2007 — Карагандинская область, Улытауский район, 02.07.2013 — Кызы-

лординская область, Кармакшинский район) еще больше ухудшили экологическую ситуацию в регионе, загрязняя гептилом воздух, почву, растительный мир и подземные водоисточники. На месте аварийного падения РКН РС 20–27 июля 2006 г. концентрация токсического вещества превышала предельно допустимую норму в среднем в 1000 раз [12].

Несмотря на принимаемое множество международных, многосторонних, двухсторонних Конвенций, протоколов, Соглашений, Договоров в области защиты окружающей среды и природных ресурсов в условиях эксплуатации и аренды космодрома «Байконур» ущерб, причиняемый космическими объектами, не уменьшается [13].

В последнее десятилетие в средствах массовой информации поднимаются вопросы загрязнения окружающей среды и социальной защиты населения в связи с использованием гептила в качестве ракетного топлива. По мнению ряда ученых ракетно-космическая деятельность имеет для Казахстана (особенно для районов, непосредственно прилегающих к территории пуска ракет-носителей) самые негативные последствия, поскольку носит часто повторяющийся характер. Сюда следует отнести нарушение билирубинового обмена, анемию беременных и рождение «желтых» детей, развитие иммунодефицитов и др. Экспериментальными исследованиями доказано, что эти формы патологии связаны с токсическим действием гептила. Результаты мониторинга состояния здоровья населения Кызылординской области позволили предположить, что доля новорожденных с пониженной массой тела (менее 2500 г), увеличение удельного веса злокачественных новообразований в общей заболеваемости, повышение смертности в некоторых регионах напрямую связана со степенью ухудшения условий среды обитания [14–22].

Объект ракетно-космической техники, оказывающий прямое или косвенное влияние на окружающую среду, должен удовлетворять требованиям экологической безопасности и охраны здоровья людей, охраны природы, ра-

ционального использования и воспроизводства ресурсов с учетом ближайших и отдаленных экологических, экономических и социальных последствий. Экологические требования должны учитывать все экологические особенности объекта и возможные неблагоприятные последствия его функционирования для окружающей природной среды. Важной нерешенной задачей оказалось несовершенство существующей законодательной базы, регламентирующей ракетно-космическую деятельность на территории Казахстана [23].

Неблагоприятная экологическая ситуация в Кызылординской области все отчетливее сказывается на здоровье людей. Влияние вредных факторов окружающей среды на здоровье людей создает множество условий, определяющих формирование компенсаторных процессов, переходящих в срыв адаптации. Учитывая разнообразие факторов, влияющих на формирование общественного здоровья и его значимость, как одного из важнейших ресурсов, здоровье является интегральным показателем и объективным критерием успешности проведенных политических, социальных и экономических реформ. В условиях экологического и экономического кризиса крайне необходимо следить за медико-демографической ситуацией и уровнем заболеваемости во всех загрязненных регионах. Это продиктовано тем, что в этих условиях уровень заболеваемости может повыситься, рождаемость резко снизится, а смертность значительно возрастет [24].

В связи с нарастанием загрязнения окружающей среды техногенного характера, остро стоит вопрос изучения экологической и эпидемиологической ситуации, с детальным изучением заболеваемости и смертности от всех онкологических заболеваний в зоне экологического бедствия КЗО, обратив пристальное внимание на Кармакшинский район. Признать наносимый вред экологии на глобальном уровне, и помимо Аральского и Казалинского районов, рассмотреть вопрос отнесения Кармакшинского района к зоне экологической катастрофы.

Литература:

1. Регионы Казахстана в 2010 году. Статистический сборник. Астана, 2011.-С. 24–25.
2. Мажитова, З.Х. Экологически зависимые болезни у детей (клиника, патоморфогенез, диагностика, лечение, реабилитация). — Алматы: Формат, 2007. — 400 с.
3. Закон РК от 30 июня 1992 года № 1468-ХІІ. «О социальной защите граждан, пострадавших вследствие экологического бедствия в Приаралье (с изменениями и дополнениями по состоянию на 27.04.2012 г.)
4. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%B9%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83%D1%80>
5. <http://www.nasa.gov/directorates/heo/reports/2007/other.html>
6. Черкасова, М.В. Социально-экологические последствия ракетно-космической деятельности. — Москва: ЦНЭП-СоЭС, 2000. — 120 с.
7. Керемкулов, В.А. Экологические проблемы деятельности комплекса «Байконур» и пути их решения // Вестник КарГУ. — 2001. — Т. 21, № 1. — С. 27–33.
8. Яковлев, В.А. Казахстан: Байконур, Эко-законы, Реалии // Экология и права человека. — 2001. — № 344. — С. 21–26.
9. Договор аренды космодрома «Байконур» между Правительством Республики Казахстан и Правительством Российской Федерации от 10.12.1994 г.

10. Халиуллин, Р.З. Сильнодействующие ядовитые вещества. Гидразин и его производные. — Москва: Рос. хим.-техн. унив., 1998. — 76 с.
11. <https://ru.wikipedia.org/wiki/1,1-%D0%94%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BB%D0%B3%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%BD>
12. Алексеева, Д. С., Бисариева Ш. С., Товасаров А. Д. Динамика загрязнения почвы остаточными количествами компонентов жидких ракетных топлив и процесс самовосстановления загрязненных почвенных горизонтов // Мат. науч.-практ. семинара «Итоги реализации программы экологического мониторинга территорий, подвергшихся техногенному воздействию в результате аварийного падения ракеты космического назначения РС-2027 июля 2006 года в Кызылординской области». — Алматы, 2009. — С. 149—159.
13. Адушкин, В. В., Козлов С. И., Петров А. В. Экологические проблемы и риски воздействий ракетно-космической техники на окружающую природную среду. Справочное пособие. — Москва: «Анкил», 2000. — 640 с.
14. Александров, Э. Л. О поведении капель ракетного топлива в атмосфере // Метеорология и гидрология. — 1993. — № 4. — С. 36—45.
15. Робертус, Ю. В., Любимов Р. В. Факторы воздействия и экологические последствия ракетно-космической деятельности на территории Республики Алтай // Двойные технологии. — 2001. — № 3. — С. 25—27.
16. Елеушев, Б. С. Проблемные вопросы контрольно-инспекционной работы на территории комплекса «Байконур» // Экологические проблемы деятельности комплекса «Байконур» и пути их решения: Матер. межд. науч.-практ. конф. — Караганда, 2001. — С. 48—51.
17. Ворожейкин, А. П., Касимов Н. С., Королева Т. В., Проскураков Ю. В. Экологическо-гигиеническая ситуация в районах падения первой и второй ступеней ракет-носителей на территории Республики Казахстан // Экологические проблемы деятельности комплекса «Байконур» и пути их решения: Матер. межд. науч.-практ. конф. — Караганда, 2001. — С. 82—84.
18. Панин, Л. Е. Нарушение обмена билирубина и развитие гипербилирубинемии у новорожденных крысят под влиянием несимметричного диметилгидразина (гептила) / Л. Е. Панин, Н. Е. Костина, Л. В. Шестопалова // Бюл. СО РАМН. — 2005. — № 4 (118). — С. 73—78.
19. Панин, Л. Е. Влияние несимметричного диметилгидразина (гептила) на продукцию иммуноглобулинов М и G и развитие иммунодефицитов / Л. Е. Панин, Е. Ю. Клейменова, Г. С. Русских // Бюл. СО РАМН. — 2005. — № 4 (118). — С. 42—45.
20. Панин, Л. Е., Перова А. Ю. Медико-социальные и экологические проблемы использования ракет на жидком топливе (гептил) // Бюллетень СО РАМН. — 2006. — № 1 (119). — С. 124—131.
21. Токбергенов, Е. Т. Медико-экологическая оценка влияния запусков ракет-носителей с космодрома «Байконур»: автореф. докт. мед. наук: 03.00.16. — Караганда: КГМА, 2006. — 24 с.
22. Айкешев, Б. М., Муса К. Ш. Актуальные вопросы экологической безопасности ракетно-космической деятельности в Казахстане // Материалы международной научно-практической конференции «Экологическая безопасность урбанизированных территорий в условиях устойчивого развития». — Астана, 2007. — С. 41—44.
23. Омарова, Г. Правовой портфель «Байконура» // Промышленность Казахстана. — 2000. — № 12. — С. 72—74.
24. Близнюк, В. Д. Мониторинг уровня заболеваемости и демографических показателей // Гигиена и санитария. — 2001. — № 4. — С. 68—70.

«Мейірбике ісі» мамандығы бойынша оқытудағы инновация

Төлеутайұлы Кәрібай, медицина ғылымдарының докторы, профессор;

Сырлыбаева Арайлым, студент

«Болашақ» медицина колледжі (Кызылорда қаласы, Қазақстан)

Болашақ» медицина колледжі орта буынды медицина мамандарын алты мамандық бойынша 2013 жылдан дайындап келеді.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің Қызылорда облысының Білім саласындағы бақылау департаментінің 29.08.2013 жылғы №313-Н бұйрығының негізінде «Болашақ» медицина колледжі мекемесіне төмендегі мамандықтар бойынша №13013629

мемлекеттік лицензиясы және оған қосымша берілді: «Емдеу ісі», «Медбикелік іс», «Стоматология», «Лабораториялық диагностика», «Фармация».

Мейірбикелік көмектің сапасы жұмыс барысында кәсіби информацияларды қолдана отырып, жаңа ұйымдастыру формаларын енгізумен, жаңа стандарттармен және технологиялармен жұмыс жасау арқылы іске асылатыны белгілі. Сол себепті қазіргі таңда мейірбикелерді дайын-

дауда тек білім мен оны қолдана білуді үйретіп қоймай, оларды өз алдына кәсіби маман ретінде дайындап, ізденуіне және өз мамандығы аясында шешім қабылдай білуге қабілетті болуға күш салу болып табылады.

«Мейірбике ісі» мамандығы бойынша оқытудағы инновацияны дамытудың бір бағыты қарапайым медициналық қызметтің стандартты технологияларын енгізу. Оның мәні мен мағынасы мейірбике іс-әрекетін алгоритмдеу, яғни негіз ретінде қабылданатын үлгі, эталонын жасау (стандарттау). Алгоритм- іс-әрекеттің ретімен жасалатын нұсқауы болса, стандарт- кешенді ережелермен талаптар жиынтығын құрайтын құжат. Осыған байланысты Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау Министрлігінің бұйрықтарына сүйене отырып, колледж оқытушылары орта буын медицина қызметкерлеріне арнап мемлекеттік және орыс тілдерінде іс әрекет стандарттарын жасап шығарды (260 бет). Ол оқу барысында қолданылуда. Сонымен қатар «Мейірбике ісі» сабағында жаңа информациялық технология ретінде дәріс беруде мультимедиялық «презентацияны» қолдану да, патологиялық анатомия сабағында дайындалған ылғалды препараттарды да (сиам егіздері, жатырдан тыс жүктілік, туа пайда болған аурулар, әр түрлі қатерлі қатерсіз ісіктер және т. б.) көрнекі құрал ретінде қолдану орын алуда.

Кабинеттер мен зертханалардың колледж бойынша жабдықталуы 75—87% құрайды. Жалпы кәсіби пәндердің кабинеттері интерактивті тақтамен, арнайы мультимедия және интернетпен қамтылып, заманауи ақпараттық технологиялар тиімді қолданылуда.

Тәжірибелік кабинеттер оқу үрдісіне қажет құрал-жабдықтармен, манекендермен, муляждармен, фантомдармен, клиникаға дейінгі кабинеттер электронды симуляциялық тренажорлармен жабдықталған.

Симуляциялық оқыту орталығы колледждің құрылымдық бөлімшесі және денсаулық сақтау саласындағы үздіксіз кәсіби білім беру аясында оқытуды заманауи ұйымдастыру түрлері мен әдістерін іске асыратын оқу орталығы болып табылады. Барлық алты симуляциялық кабинеттерге видеокамералар орнатылып, ол оқу кабинетімен жалғастырылған. Осындай инновация сабақ ба-

рысында қолданылып, студенттердің жіберген қателері басқа оқу кабинетінде талқыланып, оқу процесін жақсартуға септігін тигізеді.

Атап айтқанда, мейірбике ісі негіздері симуляциялық кабинетінде студенттер тері ішіне, тері астына, күре тамырға, бұлшық етке салу үшін арнайы фантомдармен муляждарда қолдарын жаттықтырады, асқазанды жуу, асқазан сөлін алу, клизма түрлерін қою, лабораториялық зерттеулерге зәр, нәжіс, жұғынды, қақырық алу, жүрек-өкпе реанимациясы сияқты сабақтар тәжірибеде көрсетіледі. «Мейірбике ісі» мамандығы бойынша оқытудағы инновацияда кабинеттердің оқу құралдарымен жабдықтылуының маңызы зор.

Студенттердің компьютерлік сауаттылығын арттыру мақсатында стандарт бойынша информатика сабағы жүргізіледі (184 сағат). Студенттер әр түрлі тасымалдаушылармен жұмыс істеп жүйелеуді, талдауды және информацияны алып, жинақтауды үйренуде. Қазіргі заманғы жаңа технология тек оқу процесіне көмегін тигізбей қоймай, практикалық іс шараларды іске асыруға да септігін тигізеді. Оның үстіне көптеген емдеу алдын алу мекемелерінде статистика саласын, ауру тарихын автоматтандыру жүйелі түрде енгізілуде.

Сонымен қатар студенттер емдеу және алдын алу мекемелерінде аурухана ішілік инфекцияны алдын алу мәселерінен, емханамен ауруханадағы бөлімдердің мейірбике қызметкерлерінің сапа критерий жұмыстарынан да тәжірибе жинақтайды.

Қазақстан Республикасында мейірбике мамандығының барлық деңгейлері бойынша мамандар дайындалуда. «Болашақ» медицина колледжінде қолданбалы бакалавриатты енгізу мақсатында колледжде өз-өзін бағалау жұмыстары жүргізіп, ҚР денсаулық министрлігіне ұсыныс берілді.

Қорыта келе, «Болашақ» медицина колледжінің әкімшілігі өзінің негізгі міндетін оқу барысындағы сапаны жақсарту үдерісіне оқытушыларды саналы түрде тартып, аталған оқу сапасын жақсартуда Европаның маман дайындауда басшылық нұсқауларын орындауды мақсат етеді және ұжымды осыған жұмылдырады.

Состояние онкологической помощи больным раком молочной железы и пути ее совершенствования

Толеутайұлы Қарибай, доктор медицинских наук, профессор
Медицинский колледж «Болашақ» (г. Кызылорда, Казахстан)

Несмотря на достигнутые успехи в ранней диагностике и лечении рака молочной железы (РМЖ) в развитых странах РМЖ продолжают оставаться главной причиной заболеваемости [1]. В связи с чем, в настоящее время задачей здравоохранения Кызылординской области явля-

ется планирование, развитие и совершенствование специализированной помощи больным РМЖ.

Состояние онкологической помощи больным раком молочной железы на территории Кызылординской области оценивалось за период с 2002 по 2015гг. За иссле-

дуемый период (2002–2015 гг.) заболеваемость РМЖ в области увеличилось с 10,1 до 13,8 на 100000 населения, а в РК соответственно с 18,6 до 25,1‰. Начиная с 2009 г. РМЖ в структуре заболеваемости злокачественными новообразованиями женского населения в области занимал первое ранговое место.

Основная работа по раннему выявлению рака молочной железы в области ложится на первичную медико-санитарную помощь. Гарантией результативной борьбы с целым рядом онкологических заболеваний, в том числе и РМЖ, является правильная и эффективная работа смотровых кабинетов. В области в 2015г. функционировали 14 смотровых кабинетов. Кроме того, ни один из кабинетов не работал в 2 смены, и среднее количество осматриваемых пациентов составило 9–12 женщин в день, что не соответствовало числу пациентов, обратившихся в поликлинику. Кроме того, эффективным и доступным звеном раннего выявления опухолей являются сельские врачебные амбулатории (СВА) и фельдшерско- акушерские пункты (ФАП), с помощью которых можно частично решать проблемы запущенности рака молочной железы без существенных финансовых затрат. В связи с этим в последние годы в онкологическом центре были организованы учебы по ранней диагностике злокачественных новообразований органов визуальной локализации для врачей ПМСП, фельдшеров и акушерок смотровых кабинетов.

С 2008 года женщинам в возрастной группе 50, 52, 54, 56, 58, 60 лет в области начато маммографическое исследование. В области работает 10 стационарных маммографических установок в лечебно-профилактических учреждениях. В 2012 году отдаленные районы (Аральский, Кармакшинский и Жанакорганский) обеспечены тремя передвижными маммографами.

В динамике отмечается снижение показателей запущенности. За изучаемый период показатели запущенности рака молочной железы (111-1У) по области снизились с 53,1% до 11,6,7%, почти в 4,5 раза. При этом следует отметить, что в целом по Республике Казахстан и в области, отмечаются снижение показателя в запущенной III–IV стадии заболевания.

О качестве специализированной помощи онкологическим больным можно судить по доле больных с морфологически подтвержденным диагнозом РМЖ. В 2015г.

в области доля больных с морфологически подтвержденным диагнозом РМЖ составила 97%, что ниже, чем по РК (99,7%). РМЖ в структуре смертности от злокачественных новообразований в 2015 году в области занимал 4- позицию, составив 5,7 на 100000 населения, а в РК — третью позицию (РК-7,9). Общая смертность контингента больных РМЖ в области разные годы была ниже уровня РК на 27,7%. Отмечается и нестабильность контингента больных РМЖ, состоявших на учете 5 и более лет. В 2002 г. этот показатель составил 31,7%, а в 2015 г. 49,0%, что ниже уровня Республиканского показателя на 1,8%. За весь период наблюдения этот показатель существенно улучшилось.

В 2012–2013 годы министерством здравоохранения РК выделены 8 штатных единиц врача маммолога. На 8 административных территориях (7 районы и город) в области должны быть 12 онкологических 10 маммологических кабинетов. В связи дополнительно выделенными штатами были доукомплектованы 7 штатных районных онкологов и три городских онкологических кабинетов за счет местного бюджета и 5 районных и 3 городских маммологических кабинетов из республиканского бюджета. Вновь организованные маммологические кабинеты в поликлиниках города и районов существенно улучшили доступность консультаций маммологом. Данные кабинеты позволили улучшить диспансерное наблюдение, дообследование, контроль за проведением маммографического скрининга. Также для улучшения маммологической службы были обеспечены на имеющиеся 5 маммографов — оцифровщиками и городские поликлиники-маммографами. Была налажена вторая читка маммограм врачами рентгенологами областного онкологического центра.

Принятая в 2012 году Программа развития онкологической помощи в Республике Казахстан на 2012–2016 годы позволила повысить уровень оказания онкологической помощи больным РМЖ как в РК, так и в Кызылординской области.

Таким образом, комплексное изучение состояния маммологической помощи в области, совершенствование системы раннего выявления путем внедрения скрининга и своевременная диагностика и лечения РМЖ позволил уменьшить запущенность, повысить качество продолжительности жизни больных раком молочной железы.

Литература:

1. Пукса, О.А. Эффективность скрининга и роль рентгеновской маммографии в ранней диагностике рака молочной железы // Медицина. — 2011. — №6/108. — С. 83–84.

Бала бойына адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру

Шүкіров Алпысбай Анапияұлы, медициналық биофизика пәнінің оқытушысы
«Болашақ» медицина колледжі (Қызылорда қаласы, Қазақстан)

Қай заманда болмасын адамзат алдында тұратын ең басты міндеттердің бірі салауатты, саналы ұрпақ тәрбиелеу. Салауатты саналы ұрпақ тәрбиесінде басты рөл атқаратын отбасы және мектеп.

Тәрбие мақсаты қазаққа тәлім-тәрбие тағылымын да қойылады. Ұлы ұстаз Әбу Насыр әл-Фараби «Адамға ең әуелі білім емес, тәрбие берілуі керек. Онсыз берілген білім — адамзаттың қас жауы. Ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі» — деді.

Қазіргі таңда біз білімге бой беріп, кейде балаға тәрбие беруді ұмытып бара жатырмыз. Тәрбие отбасынан басталуы керек. Алғаш адам баласына Алланың құзыретімен өмір үш айлық кезінде ананың құрсағынан басталады екен. Өйткені ол кезде балада тіршілік басталады. Бала өмірде сезе бастайды. Міне, осы уақыттан бастап тәрбие процесі басталуы керек. Ата-ананың тазалығы балаға беріледі.

Еврей халқы баланы дүниеге келтіру үшін жаңа отбасы үш жыл дайындалады. Осы кезде жаңа үйленген отбасы жаман әдеттерден аулақ болады. Арақ-шарап пайдаланбау, темекі шекпеу, жаман әдеттерден аулақ болу. Міне осы Еврей халқының дәстүрін жаңа үйленген қазақ отбасында пайдалану керек пе деп ойлаймын. Осы жерде ұлы ақын М. Жұмабаевтың керемет сөзі еске түседі. «Көркем денелі, түзу ойлайтын, дәл киінетін, дәл табатын ақылды болса, сұлу сөз, сиқырлы үн, әдемі түрден ләззат алып жаны толқыларлық болса, баланың дұрыс тәрбие алып шын адам болғандығы» — деп жазды.

Қазақ отбасында тазалықты ертеректен және қазірде пайдаланып келеді. Қазақ отбасылар жеті атаға дейін үйленбейді. Ертеректе баланы емізгенде дәрет алып, намаз оқып емізген. Бұған дәлел ұлы Абайды емізерде анасы дәрет алып, намаз оқыған. Міне дүниеге ұлы Абай келді.

Қазақ халқы ұлт болып қалыптасқаннан бері екі нәрсеге аса назар аударған. Оның бірі — тілі, екіншісі әдет-ғұрып. Тәрбие — бала дүниеге келген сағаттан басталады деген сөздің жаны бар. Осы сөзді тірілтіп тәрбие ана құрсағынан басталады деп айтқым келеді. Әрине бала бойында адамгершілікті қалыптастыруды ата-ананың рөлі ерекше болу керек. Қазақ отбасында ананың орны, әкенің орны ерекше болған.

Орыстың ұлы сыншысы В.Г. Билинскийдің «Тәрбие-адам тағдырын шешетін ұлы іс». Өйткені тәрбиесіз берілген білім жаңа егілген жас ағаш сияқты. Жас ағашқа жасалмаса ағаш дұрыс өспейді. Ағаш жақсы өсуі үшін топырақ құнарлығы, жарық, су, ауа, минералды тыңайтқыштар қажет.

Бала тәрбиесінде баланың таза, иманды, инабатты, қанағатшыл, еңбекқор, әділ, кішіпейіл қасиеттер ата-ананың бойындағы тазалығынан, берген тәрбиесімен беріледі.

Отбасында балаға теріс тәрбие берлуі ол отбасының кикілжіңді, ұрыс-керіс, ішкілік, баланы ұрып-соғу, отбасы мен мектеп арасында тығыз байланыстың болмауы, оқу білімге, еңбекке ықыластың төмендеуі, балаға жүрек жылуын дарытпауы, ата-анамен бала арасындағы көзге көрінбейтін өте нәзік сезімнің жүректен-жүрекке жетпей үзіліп қалуы, тәрбие құралдарының өзара үйлеспеуі. Сонымен қатар кейінгі кезде атыс-шабыс, ұрлық, зорлық-зомбылық туралы бейне фильмдер, компьютерлік ойындар, ұялы телефондар, кітап оқымау баланы рухани құлдыратады.

Қазақтың ұлы ақыны Олжас Сүлейменовтің керемет сөзі бар «Адам тағдырын тәрбие шешеді, тәрбие құралы сөз». Ұлы Абайдың өлеңдерін тәрбиенің құралы есебінде пайдалануға болады. Абай өлеңдерінде талап, еңбек, терең ой, қанағат, рахым сынды жеке тұлғалық жақсы салаларды қалыптастыру мақсатын қойып, өсек, өтірік, мақтаншақтық, еріншектік бекер мал шашпақ сияқты зиянды әдеттерді жоюға шақырады. Абайдың қара сөзінде тәрбиенің шынайы элементтері бар. Құранды тәрбие құралы есебінде пайдалануға болады. Құранның әрбір аяттары тазалыққа, имандылыққа, адамгершілікке, білімге тәрбиелейді. Тәрбие құралы сөз. Ұлы кеңестік көсем В.И. Ленин Құран аяттарын еңбектерінде пайдаланған. Сондықтан мектептерде, колледждерде имандылық сабақтары болу қажет.

Қорытындылай келе, Қазақстан Республикасында халыққа білім, тәрбие берудің мақсаты Қазақстанның егемендігін қамтамасыз ететін, оны бүкіл дүние жүзіне мойындататын, қазақ баласының бойына патриотизмді, жан-жақты дамыған азаматтарды тәрбиелеу.

МОЛОДОЙ УЧЁНЫЙ

Международный научный журнал

Выходит еженедельно

№ 19.1 (153.1) / 2017

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор:

Ахметов И. Г.

Члены редакционной коллегии:

Ахметова М. Н.
Иванова Ю. В.
Каленский А. В.
Куташов В. А.
Лактионов К. С.
Сараева Н. М.
Абдрасилов Т. К.
Авдеюк О. А.
Айдаров О. Т.
Алиева Т. И.
Ахметова В. В.
Брезгин В. С.
Данилов О. Е.
Дёмин А. В.
Дядюн К. В.
Желнова К. В.
Жуйкова Т. П.
Жураев Х. О.
Игнатова М. А.
Калдыбай К. К.
Кенесов А. А.
Коварда В. В.
Комогорцев М. Г.
Котляров А. В.
Кузьмина В. М.
Курпаяниди К. И.
Кучерявенко С. А.
Лескова Е. В.
Макеева И. А.
Матвиенко Е. В.
Матроскина Т. В.
Матусевич М. С.
Мусаева У. А.
Насимов М. О.
Паридинова Б. Ж.
Прончев Г. Б.
Семахин А. М.
Сенцов А. Э.
Сенюшкин Н. С.
Титова Е. И.
Ткаченко И. Г.

Фозилов С. Ф.

Яхина А. С.

Ячинова С. Н.

Международный редакционный совет:

Айрян З. Г. (Армения)
Арошидзе П. Л. (Грузия)
Атаев З. В. (Россия)
Ахмеденов К. М. (Казахстан)
Бидова Б. Б. (Россия)
Борисов В. В. (Украина)
Велковска Г. Ц. (Болгария)
Гайич Т. (Сербия)
Данатаров А. (Туркменистан)
Данилов А. М. (Россия)
Демидов А. А. (Россия)
Досманбетова З. Р. (Казахстан)
Ешиев А. М. (Кыргызстан)
Жолдошев С. Т. (Кыргызстан)
Игисинов Н. С. (Казахстан)
Кадыров К. Б. (Узбекистан)
Кайгородов И. Б. (Бразилия)
Каленский А. В. (Россия)
Козырева О. А. (Россия)
Колпак Е. П. (Россия)
Курпаяниди К. И. (Узбекистан)
Куташов В. А. (Россия)
Лю Цзюань (Китай)
Малес Л. В. (Украина)
Нагервадзе М. А. (Грузия)
Прокопьев Н. Я. (Россия)
Прокофьева М. А. (Казахстан)
Рахматуллин Р. Ю. (Россия)
Ребезов М. Б. (Россия)
Сорока Ю. Г. (Украина)
Узаков Г. Н. (Узбекистан)
Хоналиев Н. Х. (Таджикистан)
Хоссейни А. (Иран)
Шарипов А. К. (Казахстан)

Руководитель редакционного отдела: Кайнова Г. А.

Ответственный редактор спецвыпуска: Шульга О. А.

Художник: Шишков Е. А.

Верстка: Бурьянов П. Я.

Статьи, поступающие в редакцию, рецензируются.

За достоверность сведений, изложенных в статьях, ответственность несут авторы.

Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов материалов.

При перепечатке ссылка на журнал обязательна.

Материалы публикуются в авторской редакции.

АДРЕС РЕДАКЦИИ:

почтовый: 420126, г. Казань, ул. Амирхана, 10а, а/я 231;

фактический: 420029, г. Казань, ул. Академика Кирпичникова, д. 25.

E-mail: info@moluch.ru; <http://www.moluch.ru/>

Учредитель и издатель:

ООО «Издательство Молодой ученый»

ISSN 2072-0297